

Dolenjski list

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE DOLENJSKIH OKRAJEV

TEDNIK ZA POLITIČNA, GOSPODARSKA IN KULTURNA Vprašanja

Leto III. — Stev. 40.

NOVO MESTO, 3. OKTOBRA 1952

CETRTLETNA NAROCNINA 100 DIN

IZHAJA VSAK PETEK

KOMUNISTI V SLUŽBI LJUDSTVA Z OKRAJNE PARTIJSKE KONFERENCE V NOVEM MESTU

Partijska organizacija novomeškega okraja je v nedeljo 28. septembra pregledalna na redni okrajni konferenci enoleten obračun dela, uspehov, slabosti in problemov. 95 osnovnih partijskih organizacij je poslalo na konferenco 161 izvoljenih delegatov, na konferenco pa so bili razen njih in povabljenih gostov tudi organizacijski sekretar CK KPS tov. Vida Tomšič, član CK KPS tov. Niko Šilh in predsednik Vrhovnega sodišča LRS tov. dr. Franc Hočevar.

Poročilo s politično analizo gospodarsko-družbenega in organizacijskega

Narodni heroj Jože Borštnar,
sekretar Okr. komiteja KPS Novo mesto

stanja v okraju je podal sekretar OK KPS tov. Martin Žugelj, ki je v svojem referatu razčlenil v uvodu osnovna zunanja in notranja politična vprašanja, vlogo Partije v borbi za neodvisnost naše države, mednarodni pomen našega boja proti moskovskim imperialistom in skrb za idejno čistost v Partiji. Ugotovil je, da so bili v preteklem letu doseženi dobiti in precejšnji uspehi v delu partijskih organizacij v okraju, vendar pa je še mnogo napak in pomankljivosti, ki resno ovirajo doseganje še večjih uspehov. V okraju je bil napravljen velik korak naprej. Pri reorganizaciji aparata ljudske oblasti in KLO v občine je Partija dosegla lepe uspehe. Večji del bivšega okraja

Treba je bil priključen novomeškiemu okraju, iz prejšnjih 60 KLO pa se je na tem območju formiralo 23 občin. Število ulužencev okrajnega in krajinskih ljudskih odborov se je zmanjšalo za 260, kar pomeni letni prihranek na plačila za 22 milijonov dinarjev. Kadrovska vprašanja novih občin so se lahko boljše rešila kot prej v KLO, kar dokazuje tudi mnogo boljše dela občinskih ljudskih odborov, čeprav le-te še ne delujejo povsod kot celote. Preko svetov in komisij sodelujejo in odločajo zdaj državljanji pri raznih gospodarskih ukrepah in pri splošnem upravljanju. Naša pot v socializmu je pot doslednega uresničevanja demokratičnih oblik v vsem javnem življenju ob najširši podprtosti vseh poštenih delovnih ljudi.

Referat je osvetil napredok delovnih kolektivov v delavskem upravljanju, reorganizacijo zadružništva in načrtovanju kmetijske proizvodnje, pri kateri je na primer dvig živinoreje že presegel predvojno stanje. V okraju je 68.044 prebivalcev, od teh 49.126 ali 71,9 % kmečkega prebivalstva. O še vedno nizki in primitivni kmečki proizvodnji v okraju govore prepričljivo naslednje številke: od 40.208 delovnih ljudi v okraju dela v industriji, obrti in ustanovah 7159 delavcev in uslužencev, ki so ustvarili v letu 1951 eno milijard in 38 milijonov dinarjev narodnega dohodka, medtem pa je ustvarilo 29.496 kmetijskih delavcev, zaposlenih v zasebnem kmetijstvu, le 985 milijonov dinarjev narodnega dohodka. Veliko število zaposlene delovne sile in primitiven način obdelovanja zemlje ne ustvarja donosnega, naprednega gospodarstva in bodo morala biti zato prizadevanja okraja za čim hitrejšo mehanizacijo kmetijstva in njegovo vremenskost predvsem v živinorejo še večja kot so bila doslej. Reorganizacijo zadružništva bodo morale partijske organizacije še krepko podprtih.

V referatu so bila nadalje obdelava-

na vprašanja komunalnega gospodarjenja, davčne politike in ostalih vprašanj s področja dela ljudske oblasti, pri kateri se mora Partija v okraju še boriti za popolno uveljavljanje voljenih organov. OK KPS v Novem mestu je dajal pravilno linijo in pomoč navoustanovljenim občinskim komitejem ter jih usposabljal za samostojno politično delo. Resna slabost mnogih komunistov je zamernjanja študija in osebnega izobraževanja, kar vodi do capljivanja za monizmimi in pri mnogih tovariših tudib do starega, prakticističnega načina

Martin Žugelj, dosedanji sekretar OK KPS odhaja te dni na novo službeno mesto v Crnomelj

stanja. V letošnjem letu pa je partijska organizacija v okraju kljub raznim pomankljivostim naredila dober korak naprej v izgradnji lika komunista, v borbi proti mlačnosti v partijskih vrstah, proti plivom klera in malomeščanščini. Borba proti reakciji se je resno zaostriila, intenzivnejše in plodnejše pa je postalo tudi vse ostalo delo na gospodarskem in kulturno-prosvetnem področju. Ogromno so pripomogli k učvrstitvi partijskih vrst odprtih partijskih sestankov, ki so še bolj približali komuniste ljudskim monzicam in kreplko pomagali v borbi proti birokratizmu. Partijske organizacije so posvetile preveliko pozornosti frontni, mladinski in ženski organizaciji.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Pred novomeškimi frontovci so še velike naloge

Na seji Mostnega odbora OF je bilo 25. septembra zvezer preglejano delo Fronte Novega mesta pred zgodovinskim praznikom 10. obletnico ustanovitve prvih slovenskih brigad. Poročilo o storjenem delu in pregledu izvršenih obvez, ki so bile sprejeti na zadnjem plenarnem MO OF v avgustu, je po kazal, da je tudi tokrat OF v Novem mestu v polni meri odigrala svojo važno vlogo. Obsežne priprave za partizanski shod v Toplicah so terjale tudi od Novega mesta obile delo, ki je zahtevalo ogromno priprav in pozdravovalnosti vseh organizacij kolektivov, podjetij in slahernega moščanca. Kakor že tolkokrat, je tudi na tej seji MO OF znova ugotovil, da je resna slabost v našem delu absolutno nezadostna skrb za evidentno. Tako se nam dogaja, da na eni strani frontovci, žene, mladina, Zvezda borcev in sindikati veliko delajo, ko pa je treba o tem konkrentno govoriti ali pisati, pa nimamo pri rokah točnih in izpodbriških podatkov, kaj vse smo naredili.

Na seji MO OF je sekretar MOOF Bogdan Vrancič zato poročal le o prostovoljnem delu 8 mestnih kolektivov — 35 kolektivov in 7 terenov OF pa poročil o delu dotlej še vedno ni oddalil Organizacija AFZ v mestu je pred praznikom brigad okrasila grobovne padilih borcev, pomagala pri čiščenju mesta pletenih vencov, poskrbe je za prenosa itd. V Žabji vasi so žene pomagale pri postavljiti spomenika padlim bor-

cem, pomagale so v paviljonih itd. Skupno je od 28. 8. do 12. 9. 485 žena opravilo 4261 prostovoljnih ur. — Delovni kolektivi ozirajo 8 izmed njih je z 286 prostovoljci opravilo 841 delovnih ur. V Žabji vasi so članji OF naredili 761 prostovoljnih ur, zene 202 ur in mladina 237 prostovoljnih ur. Za vse ostale terene, organizacije in sindikate pa MO OF na seji ni mogel poročati — ker niso oddali poročil. Vemo pa o pr., da je samo ženske opravila za skoraj pol milijona dinarjev vrednosti prostovoljnih del, saj je n. pr. tudi po 300 ljudi hkrati pomagalo pri prostovoljnem polaganju novih tirov itd. Itd. Vso čast je treba zato izreči vsem tistim, ki so kakor koli pripomogli k lepšemu izgledu mesta, njegovi okrasitvi, ureditvi paviljonov, dobroemu poteku prometa itd. Posebno so se topot izkazali tudi hčari lastniki, saj so mnogi dejansko prenovili lica svojih stavb in jih naravnost oddeli v evteje in zastav. Priznanje je treba predvsem izredeti tudi terenskim odborom OF, ZB in mestni organizaciji AFZ, ki so znali tokrat obeslano dogajajo, da na eni strani frontovci, žene, mladina, Zvezda borcev in sindikati veliko delajo, ko pa je treba o tem konkrentno govoriti ali pisati, pa nimamo pri rokah točnih in izpodbriških podatkov, kaj vse smo naredili.

Na seji MO OF je sekretar MOOF Bogdan Vrancič zato poročal le o prostovoljnem delu 8 mestnih kolektivov — 35 kolektivov in 7 terenov OF pa poročil o delu dotlej še vedno ni oddalil Organizacija AFZ v mestu je pred praznikom brigad okrasila grobovne padilih borcev, pomagala pri čiščenju mesta pletenih vencov, poskrbe je za prenosa itd. V Žabji vasi so žene pomagale pri postavljiti spomenika padlim bor-

cem, pomagale so v paviljonih itd. Skupno je od 28. 8. do 12. 9. 485 žena opravilo 4261 prostovoljnih ur. — Delovni kolektivi ozirajo 8 izmed njih je z 286 prostovoljci opravilo 841 delovnih ur. V Žabji vasi so članji OF naredili 761 prostovoljnih ur, zene 202 ur in mladina 237 prostovoljnih ur. Za vse ostale terene, organizacije in sindikate pa MO OF na seji ni mogel poročati — ker niso oddali poročil. Vemo pa o pr., da je samo ženske opravila za skoraj pol milijona dinarjev vrednosti prostovoljnih del, saj je n. pr. tudi po 300 ljudi hkrati pomagalo pri prostovoljnem polaganju novih tirov itd. Itd. Vso čast je treba zato izreči vsem tistim, ki so kakor koli pripomogli k lepšemu izgledu mesta, njegovi okrasitvi, ureditvi paviljonov, dobroemu poteku prometa itd. Posebno so se topot izkazali tudi hčari lastniki, saj so mnogi dejansko prenovili lica svojih stavb in jih naravnost oddeli v evteje in zastav. Priznanje je treba predvsem izredeti tudi terenskim odborom OF, ZB in mestni organizaciji AFZ, ki so znali tokrat obeslano dogajajo, da na eni strani frontovci, žene, mladina, Zvezda borcev in sindikati veliko delajo, ko pa je treba o tem konkrentno govoriti ali pisati, pa nimamo pri rokah točnih in izpodbriških podatkov, kaj vse smo naredili.

Na seji MO OF je sekretar MOOF Bogdan Vrancič zato poročal le o prostovoljnem delu 8 mestnih kolektivov — 35 kolektivov in 7 terenov OF pa poročil o delu dotlej še vedno ni oddalil Organizacija AFZ v mestu je pred praznikom brigad okrasila grobovne padilih borcev, pomagala pri čiščenju mesta pletenih vencov, poskrbe je za prenosa itd. V Žabji vasi so žene pomagale pri postavljiti spomenika padlim bor-

cem, pomagale so v paviljonih itd. Skupno je od 28. 8. do 12. 9. 485 žena opravilo 4261 prostovoljnih ur. — Delovni kolektivi ozirajo 8 izmed njih je z 286 prostovoljci opravilo 841 delovnih ur. V Žabji vasi so članji OF naredili 761 prostovoljnih ur, zene 202 ur in mladina 237 prostovoljnih ur. Za vse ostale terene, organizacije in sindikate pa MO OF na seji ni mogel poročati — ker niso oddali poročil. Vemo pa o pr., da je samo ženske opravila za skoraj pol milijona dinarjev vrednosti prostovoljnih del, saj je n. pr. tudi po 300 ljudi hkrati pomagalo pri prostovoljnem polaganju novih tirov itd. Itd. Vso čast je treba zato izreči vsem tistim, ki so kakor koli pripomogli k lepšemu izgledu mesta, njegovi okrasitvi, ureditvi paviljonov, dobroemu poteku prometa itd. Posebno so se topot izkazali tudi hčari lastniki, saj so mnogi dejansko prenovili lica svojih stavb in jih naravnost oddeli v evteje in zastav. Priznanje je treba predvsem izredeti tudi terenskim odborom OF, ZB in mestni organizaciji AFZ, ki so znali tokrat obeslano dogajajo, da na eni strani frontovci, žene, mladina, Zvezda borcev in sindikati veliko delajo, ko pa je treba o tem konkrentno govoriti ali pisati, pa nimamo pri rokah točnih in izpodbriških podatkov, kaj vse smo naredili.

Na seji MO OF je sekretar MOOF Bogdan Vrancič zato poročal le o prostovoljnem delu 8 mestnih kolektivov — 35 kolektivov in 7 terenov OF pa poročil o delu dotlej še vedno ni oddalil Organizacija AFZ v mestu je pred praznikom brigad okrasila grobovne padilih borcev, pomagala pri čiščenju mesta pletenih vencov, poskrbe je za prenosa itd. V Žabji vasi so žene pomagale pri postavljiti spomenika padlim bor-

cem, pomagale so v paviljonih itd. Skupno je od 28. 8. do 12. 9. 485 žena opravilo 4261 prostovoljnih ur. — Delovni kolektivi ozirajo 8 izmed njih je z 286 prostovoljci opravilo 841 delovnih ur. V Žabji vasi so članji OF naredili 761 prostovoljnih ur, zene 202 ur in mladina 237 prostovoljnih ur. Za vse ostale terene, organizacije in sindikate pa MO OF na seji ni mogel poročati — ker niso oddali poročil. Vemo pa o pr., da je samo ženske opravila za skoraj pol milijona dinarjev vrednosti prostovoljnih del, saj je n. pr. tudi po 300 ljudi hkrati pomagalo pri prostovoljnem polaganju novih tirov itd. Itd. Vso čast je treba zato izreči vsem tistim, ki so kakor koli pripomogli k lepšemu izgledu mesta, njegovi okrasitvi, ureditvi paviljonov, dobroemu poteku prometa itd. Posebno so se topot izkazali tudi hčari lastniki, saj so mnogi dejansko prenovili lica svojih stavb in jih naravnost oddeli v evteje in zastav. Priznanje je treba predvsem izredeti tudi terenskim odborom OF, ZB in mestni organizaciji AFZ, ki so znali tokrat obeslano dogajajo, da na eni strani frontovci, žene, mladina, Zvezda borcev in sindikati veliko delajo, ko pa je treba o tem konkrentno govoriti ali pisati, pa nimamo pri rokah točnih in izpodbriških podatkov, kaj vse smo naredili.

Na seji MO OF je sekretar MOOF Bogdan Vrancič zato poročal le o prostovoljnem delu 8 mestnih kolektivov — 35 kolektivov in 7 terenov OF pa poročil o delu dotlej še vedno ni oddalil Organizacija AFZ v mestu je pred praznikom brigad okrasila grobovne padilih borcev, pomagala pri čiščenju mesta pletenih vencov, poskrbe je za prenosa itd. V Žabji vasi so žene pomagale pri postavljiti spomenika padlim bor-

cem, pomagale so v paviljonih itd. Skupno je od 28. 8. do 12. 9. 485 žena opravilo 4261 prostovoljnih ur. — Delovni kolektivi ozirajo 8 izmed njih je z 286 prostovoljci opravilo 841 delovnih ur. V Žabji vasi so članji OF naredili 761 prostovoljnih ur, zene 202 ur in mladina 237 prostovoljnih ur. Za vse ostale terene, organizacije in sindikate pa MO OF na seji ni mogel poročati — ker niso oddali poročil. Vemo pa o pr., da je samo ženske opravila za skoraj pol milijona dinarjev vrednosti prostovoljnih del, saj je n. pr. tudi po 300 ljudi hkrati pomagalo pri prostovoljnem polaganju novih tirov itd. Itd. Vso čast je treba zato izreči vsem tistim, ki so kakor koli pripomogli k lepšemu izgledu mesta, njegovi okrasitvi, ureditvi paviljonov, dobroemu poteku prometa itd. Posebno so se topot izkazali tudi hčari lastniki, saj so mnogi dejansko prenovili lica svojih stavb in jih naravnost oddeli v evteje in zastav. Priznanje je treba predvsem izredeti tudi terenskim odborom OF, ZB in mestni organizaciji AFZ, ki so znali tokrat obeslano dogajajo, da na eni strani frontovci, žene, mladina, Zvezda borcev in sindikati veliko delajo, ko pa je treba o tem konkrentno govoriti ali pisati, pa nimamo pri rokah točnih in izpodbriških podatkov, kaj vse smo naredili.

Na seji MO OF je sekretar MOOF Bogdan Vrancič zato poročal le o prostovoljnem delu 8 mestnih kolektivov — 35 kolektivov in 7 terenov OF pa poročil o delu dotlej še vedno ni oddalil Organizacija AFZ v mestu je pred praznikom brigad okrasila grobovne padilih borcev, pomagala pri čiščenju mesta pletenih vencov, poskrbe je za prenosa itd. V Žabji vasi so žene pomagale pri postavljiti spomenika padlim bor-

cem, pomagale so v paviljonih itd. Skupno je od 28. 8. do 12. 9. 485 žena opravilo 4261 prostovoljnih ur. — Delovni kolektivi ozirajo 8 izmed njih je z 286 prostovoljci opravilo 841 delovnih ur. V Žabji vasi so članji OF naredili 761 prostovoljnih ur, zene 202 ur in mladina 237 prostovoljnih ur. Za vse ostale terene, organizacije in sindikate pa MO OF na seji ni mogel poročati — ker niso oddali poročil. Vemo pa o pr., da je samo ženske opravila za skoraj pol milijona dinarjev vrednosti prostovoljnih del, saj je n. pr. tudi po 300 ljudi hkrati pomagalo pri prostovoljnem polaganju novih tirov itd. Itd. Vso čast je treba zato izreči vsem tistim, ki so kakor koli pripomogli k lepšemu izgledu mesta, njegovi okrasitvi, ureditvi paviljonov, dobroemu poteku prometa itd. Posebno so se topot izkazali tudi hčari lastniki, saj so mnogi dejansko prenovili lica svojih stavb in jih naravnost oddeli v evteje in zastav. Priznanje je treba predvsem izredeti tudi terenskim odborom OF, ZB in mestni organizaciji AFZ, ki so znali tokrat obeslano dogajajo, da na eni strani frontovci, žene, mladina, Zvezda borcev in sindikati veliko delajo, ko pa je treba o tem konkrentno govoriti ali pisati, pa nimamo pri rokah točnih in izpodbriških podatkov, kaj vse smo naredili.

Na seji MO OF je sekretar MOOF Bogdan Vrancič zato poročal le o prostovoljnem delu 8 mestnih kolektivov — 35 kolektivov in 7 terenov OF pa poročil o delu dotlej še vedno ni oddalil Organizacija AFZ v mestu je pred praznikom brigad okrasila grobovne padilih borcev, pomagala pri čiščenju mesta pletenih vencov, poskrbe je za prenosa itd. V Žabji vasi so žene pomagale pri postavljiti spomenika padlim bor

OB RAZVALINAH ŽUŽEMBERKA

Po obsodbi idejnih pobudnikov in organizatorjev bele garde v Suhi krajini

Suha krajina bo imela v zgodbini našega naroda svoje posebno mesto. Zapisana bo kot najbolj krvav predej bratomornega klanja v času NOB, kot pozorišče, kjer se je najbolj proslavila z grozedejstvi nad lastnimi ljudmi izdajalca in zločinska svojstva Legije smrti in bele garde. Tu so pobrali najvišji cerkevni poglavari katoliške cerkve na Slovenskem pod vodstvom vojnega zločince, poblega skofa Rožmana, največjo krvavo žetev. V Suhi krajini je »vojskojci« še skof dobil po zaslugu svojih župnikov in kaplanov največ gorečih borcev in bork za stvar svetke katoliške cerkve in večnega Rimusa, za vdano službo fašističnim okupatorjem. Tu so desetletja samozvani »božji namestniki« Gnidovec, Podlipnik, Jenko, Mai, Horvat in drugi včipljeni preprostemu suhokranjskemu človeku v glavo pokorčino, ga strašili s peklom in v vican, mu tiščali pod nos skorjo črno krhu, hkrati pa obljubljali pogoco na »onem svetu«. Namesto v narodnem duhu so ti gospodje vzgajali ljudstvo v verskem fanatizmu, slepem sovraštvu do vsega naprednega v mračnosti srednjega veka.

Suha krajina nazivlje temu ni imela samo z verskim fanatizmom zastupenih ljudi. Tudi napredno misleči ljudi ni manjkovali, že dolgo pred vojno, posebno pa ne, ko je prišla okupacija. Osvobodilna fronta je našla takoj v začetku obilo pristašev med revnim in vedno izkoričanim suhokranjskim prebivalstvom, ki so že leta 1941 razumeli ključ zasujnene in na smrt obsojene domovine. Toda prav ti pošteni ljudje, ki so že pred vojno upali misli v Suhi krajini z lastno gospodarjenjem in so si pred vsemi upali misli v Suhi krajini z lastno gospodarjenjem. Nekaj so bili izpostavljeni besi, podvidnimi klerikalci. Sodna obravnava proti Gnidovcu in njegovim soobtoženim pa daščem pred novomeškim okrožnim sodiščem je pokazala znova, zakaj je bilo prelepite največ bratovske krv in povzročene največne skode, gora in trpljenja prav v Suhi krajini. Vse, kar je zagresila Legija smrti in bele garde z domobranstvom vred v izmučeni Suhi krajini, je le naravna posledica vzgoje dolgih desetletij, vzgoje, ki so jo imeli v zakupu dekan, župniki in kaplani, politični oblastni stremuhni-režimari, med vojno pa zvesti hlapci fašistov, zakleti sovražniki napredka in ljudski sovražniki — z dekanom Karlohom Gnidovcem na čelu.

Najbližji so bili tudi najbolj zvesti...

Dekana Gnidovca in njegovo življenje smo našim bralcem opisali v vrsti podlistkov letos julija in avgusta. Kdor je pošten in ne skriva oči pred resnicami, je lahko spoznal — če tega že ni moril — prej v njih žužemberškega dekana brez tiste zlagane krinke svetosti, ki je dajala Gnidovcu v očeh preprost, pobožnih Suhokranjcev podobno poštenega, le za božjo čast vnetega moža z lilijo v rokah... Ozrimo se danes na ljudi, ki so živelj in delali z Gnidovcem v Suhi krajini za zmago beloga cesarstva in za smrt vseh onih, ki so se v resnicni borili za svoj narod in njegovo bodočnost.

Gnidovec je pri svojem »vzgojnem« delu pred in med zadnjim vojno uporabljal predvsem za vohunstvo in izdajstvo najbolj primerne organizacije, kot so bile tudi v Zužemberku Marijina družba, Apostolstvo katoliških mož in druge klerikalne »verske« organizacije. Vse, ki se tej »vzgoji« niso podredili, je besno preganjali, rad pa je imel verne ovdice, kot so bili na primer čevljari Mirko Stupica, organist Jože Mišmaš, bivši žandar Franc Gnidovec in vrsta drugih, poznejših vojnih zločincov, ki jih je že doletela zaslužena kazen za narodno izdajstvo ali pa so pobegnili pred pravnično ljudsko sodbo.

Nikar ne pozabimo, da so vsi belogardistični kadri izšli prav iz teh »verskih« organizacij. Nihče izmed njih ni bil obtožen in sojen morda zaradi prisadnosti tem organizacijam — temveč silehneri le za zločinska dela, ki jih je počenjal proti svojemu ljudstvu.

Vsa leta po končani vojni so Gnidovečevi preostali zvesti sodelavci, ki so se z njim vred potuhnili in spretno skrivali svoje zločine iz NOB, misli, da bo vse, kar so počenjali, ostalo v grobovih z njihovimi žrtvami vred. Znaši pa so se z svoji mučiteljem in vodnikom vred na zatožni klopi.

* * * Ime Franca Gnidovca je bilo med prvimi v sodnih spisih na procesu. Včasih je bil orožnik, potem pa se je priženil na večje posestvo na Ajdovec. Kmalu po okupaciji se je odločil za vstop v Legijo smrti, pomagal pri njeni organizaciji na Ajdovcu, kjer je to »versko zadevo« vodil župnik Malik, in postal kmalu najhujši priganjač Legije. Može in fante je z grožnjami sill v zločinske vrste Legije. Ob likvidaciji izdajalca župana Vidruha na Ajdovcu je sodeloval v aretacijah talcev. Ovaduštvu je postal njegova redna zaposlitev. Izdal je med drugim družino Koncilja in Župančič, Mariji Muren pa je v decembri 1942 grozil z bombami in rekel, da je treba vse partizanske simpatizerje pobiti. Med drugimi nasilstvi je sodeloval pri aretaciji Vere Zužančič, ki je bila po njegovih zaslugi odgnana v internacijo. Po jesenski nemški ofenzivi leta 1943 in potem, ko so partizani odstili Ajdovec in okolico bele in fašistične svolitve, se je Franc Gnidovec zatekel v Novo mesto, kjer se je zvestil Nemcem in postal domobranski policist in — župan občine Ajdovec. Čeprav ji je kraljeval le iz Novega mesta... Na bloku v Bršljanu je nekega dne prevzel v Straži aretirano 15-letno Zinko Zaletelj in jo med zmerjanjem gnal v policijske zapore v mestu tako, da se je sam pelej s kolesom, ujetnica pa je morala poleg njega teči. Januarja 1944 je kot policist sodeloval v hišni preiskavi pri gostilničarju Peru v Novem mestu na Ljubljanski cesti. Pri tem je Peru pod taknil nekaj ročnih bomb, zaradi česar je bil Peru kasneje aretiran in odpeljan v internacijo. Vse priče so na razpravi potrdile Gnidovečevu nasilnost in nestrannost.

Po vojni se je Franc Gnidovec vrnihl v ljudski odbor in bil leta dni predsednik, dve leti pa tajnik KLO na Ajdovcu. Seveda je pri tem vneto ščitil večje kmete pri oddajah in davkih in tembolj pritiska lna male.

Član OF in ustanovitelj vaških straž

Mirko Stupica, žužemberški čevljarski, je bil po lastnem zatrjevanju član OF vse do roške ofenzive. Manjkal pa seveda tudi ni na sestanku na farovškem dvorišču, ko so pripravljali tako imenovano binkoštno mobilizacijo za vaške straže, ki pa je propadla zaradi zavednosti suhokranjskega ljudstva. Gospodje so Stupici precej zapalili — saj je kmalu postal vodnik v Legiji smrti, kasneje pa celo namestnik komandanta hlapčevske vojske v Zužemberku. Kakor Franc Gnidovec,

mesecev. Zelo »junaško« se je vedel ob napadu Gubčeve brigade na žužemberško postojanko, še bolj pa pri napadu na partizansko kolono ranjencev na Jamu. Kot borec voda, ki mu je načeval Stupica, se je udeležil mnogih pohodov in v njih zagrizeno sodeloval.

Zupnik gre z gnojnim košem po italijansko orožje...

Gospod Jože Podlipnik, selšumberški župnik, je hotel pred sodniki na tridnevni javni razpravi zaigrati vlogo bebečka, ki se ničesar, pa prav ničesar več iz vojnih let »ne spominja«. Nehvaležna vloga se gospodu ni posrečila. Vse do sedaj je župnik Jože Podlipnik hranil v svojem zasebnem arhivu poziv OF katoliškim duhovnikom iz začetka leta 1942. Seveda pa se ni ravnil po tem pozivu, temveč je raje zvesto ubogal papeški Rim, in škofo Rožmana. Po navodilih slednjega je s svojimi zvestimi somišljeniki — župnikom Kastelicem, bivšim trgovcem in občinskim tajnikom Francem Ozimkom in cerkevnim klučarjem Ignacem Trunkljem — začel organizirati vaške straže. Zbral je z župnikom Vodopivecem 112 županov v jih nalagal, da gredo prositi k Italijanom, da ne bi več streljali v vas s topovi, v Zužemberku pa je na italijanski komandi dejanskog prošil za orožje, da bi te ljudi oborožili. Ker so ga fašisti poznali kot zvestega somišljenika in pobožnega moža, so mu to obljubili. In res se je župnik Podlipnik s sodelavci kmalu nato podal na Veliko Loko po italijansko orožje za oborožitev vaških straž in borbe proti lastnemu ljudstvu. Toda tudi tokrat je moral goljufati lastne ljudi — po orožju se je odpeljal z gnojnim košem, da bi prevaral vaščane...

Iz vaške straže je kmalu zrasla Legija smrti, ki ima v Selih-Sumberku na veste številne zločine, prav tako pa v tamkajšnji okolici. Župnik Podlipnik, ki je med vojno gostoljubno dajal streljali v vas s topovi, v Zužemberku pa je na italijanski komandi dejanskog prošil za orožje, da bi te ljudi oborožili. Ker so ga fašisti poznali kot zvestega somišljenika in pobožnega moža, so mu to obljubili. In res se je župnik Podlipnik s sodelavci kmalu nato podal na Veliko Loko po italijansko orožje za oborožitev vaških straž in borbe proti lastnemu ljudstvu. Toda tudi tokrat je moral goljufati lastne ljudi — po orožju se je odpeljal z gnojnim košem, da bi prevaral vaščane...

Bilo je ob italijanski kapitulaciji. Na Dvoru sem zvedel, da se je v Zužemberku zbrala večja belogardistična skupina, ki se ni hotela predati. Kot vodja partizanskega oddelka sem pozval komandanta v Zužemberku na razgovor o morebitnem poznejšem sodelovanju. Dobil sem pozitiven odgovor in kmalu je prisel na blok kot zastopnik belih Mirka Stupica in se mi predstavil kot »komandant slovenske vojske«, čeprav je nosil na kapi še mrtvasko glavo. Na njegovo prigojarjanje smo šli trije kot parlamentarci na razgovore v Zužemberk na belogardistično komando. Tu so beli toliko časa zavlačevali razgovore, dokler se ni vrnil njihov kurir iz turjaške smeri. Tako je razgovor ustavljen in nam izjavili, da smo njihovi tači, dokler se ne vrne bela patrula, ki je šla proti Dvoru. Grozili so nam z vsem mogičnim in nam pripovedovali, kaj vse so počeli z ujetimi partizani do takrat: rezali so jim nosove in počenjali nečloveška grozje. Najbolj surov in divji je bil Stupica. Po večnem strahovanju so pod vtično vesti, da se patrulja vrača, nekoliko popustili, nakar smo se hitro z vijačo umaknili iz Zužemberka, belli pa so odhiteli, da se vržejo v narocje novemu okupatorju.

Stupica je na razpravi priznal to srečanje v letu 1943, zmerjanje in nasilstvo pa je seveda tajil.

Ovaduštvu in izdajstvo — prva naloga legistov

Zbirka zločincov bele garde na Slovenskem brez organistov in mežnarjevne bi bila popolna. Organist Jože Mišmaš je bil seveda tudi med ustanovnimi člani Legije na Ajdovcu, saj se po delu in mišljenju ni razlikoval od svojega gospodarja župnika Malija. Pridroj je nosil Italijanom v Zužemberk poročila o partizanskih simpatizerjih in dobival za to običajno fašističnega komandanta kosilo in pol litra vina... Gostilničarka Pickova se dobro spominja, da so po vsakem Mišmašovem »objektu« Italijanov v Zužemberku kmalu sledile hajke in aretacije naših ljudi. Sam komandant Italijanov je nekoč izjavil, da se mu »izplačati dat Mišmašu kosilo in vino, ker zve od njega vse, kar želi...« Za tri izdane partizanske družine mu je sam plačal v gostilni pečenko in pol litra. Sicer pa je Franc Gnidovec pred sodiščem povedal, da je bila prva naloga vsakega legista — izdajstvo naših ljudi.

Mišmaš se je v svojem delu dobro izuril. Odlikoval se je poleg tega s siljenjem ljudi in Legijo. Ob osvoboditvi je zbežal na Korosko, odkoder pa so Angleži poslali nazaj. Zaradi sodelovanja z belo gardo je bil obsojen na šest mesecov zapora, pozneje pa pomiloščen. Seveda pa njegovi zločini prišli šele v zadnjih mesecih na svetlo, pa se sedaj prav gotovo ne vidi.

Ivo Smičič se je tudi zgodil podal v Legijo. Trdil je, da sta ga v to pripeljala strah pred internacijo in farovška propaganda, postal pa je v Legiji k malu zelo aktivni. Z nekim Mrvarjem sta aretirala v Šmihelu pri Zužemberku nekega partizana in ga odpeljala v Zagradec, kjer sta ga predala kaplanu. Oblastno je nastopal pri aretaciji Franc Škufera in ob tem prikral ukradel vojaški plasti. Pri Znidarsiču v Zafari je vodil hišno preiskavo baje zaradi suma skrite puške, ki da je skril Znidarsičev sin. Razbil je večna vrata, ženske in družino ozmerjal s partizanskimi svinjam, Znidarsiča pa tako udaril s puškinom kopitom po vratu, da je le-ta bolehal šest

po roški ofenzivi so šli v gozd pri Selih-Sumberku Janez Kocjančič, Janez Hočevar in Franc Zaletelj. Iz gozda je prišel partizan in jih prosil, če imajo kaj za jesti. Vsi trije so se med seboj hitro zmenili z očmi in planili na partizana, mu odzeli bombo, ga zvezali in odgnali k Italijanom v Sela-Sumberk. Lovci na partizanske glave so opravili okupatorjevo naročilo...

Ignac Trunkelj, cerkevni klučar, je še pred vstopom v Legijo uvel z dvema somišljenikoma tri partizane in jih zvezane odgnali Italijanom v Zagorico, kjer so jih naslednji dan ustrelili. Pred fašisti se je Trunkelj še sam pohvalil: »To akcijo sem pa jaz organiziral! Izpit za okupatorjevega pomagača je bil položen, gospodov žegen iz farovza pa je Trunkelj spremljal na njegovih nadaljnjih poteh.

Janez Kocjančič je odkrito priznal, da je zvezal ujetega partizana in ga predal Italijanom, trdil pa je, da je na pravil po zato, ker je moral dati prejšnji dan nekaj hrane partizanom. Zaletelj pa se je izgovarjal s tem, da sam sicer partizana ni mogel zvezati, pač pa se je z dejanjem popolnoma strinjal.

Za 100 lir so prodali partizana

V gostilno Orel v Malih Reberca pri Zagradcu je v septembru 1942 prišel nič hudega služete partizan Peček iz Stične. Izplil je nekaj kozarcev vina in hotel nadaljevati pot v gozd, tem pa so pridrveli v gostilno Jože Rutar, Ignac Bradač, pozneje pa še Jože Struna. Partizana so zgrabili in ga hoteli odgnati v Zagradec. Ko jim je le-ta med potjo hotel utiti, so ga pobili z motiko na tla, še prej pa vrgli za njim ročno bombo. Nato so ga vsega krvavega zvezali in ga med pretepanjem odpeljali v Zagradec, kjer so ga vprlo tamkajšnjega kaplana izročili Italijanom. Kaplan pa jih je povabil, naj dvignejo nagrado, nakar so res dobili od Italijanov 100 lir in jih družno zapili. Bradač, ki je prišel k delitvi malo kasneje kot pajdaš, se

je odločno potegnil za svoj delež, ki da ga je pošteno zaslužil! Rutar je še že zapregle partizana zmerjal, ki so ga Italijani takoj nato ustrelili. Rutar je na razpravi zatrjeval, da je Bradač aretriral partizana v imenu italijanske komande. Vsi trije zločinci so poizkušali valiti krivdo drug na druga — in so se enkrat pokazali svojo strahopetno in podlo nрав.

Taka in podobna je tudi zločinska pot ostalih obtožencev. Vseskozi omadeževana z bratsko krvjo, polna najpodlejšega izdajstva, vohunstva, ropov, aretacij najbljih sosedov in znancev, nasilstev, odgonov v internacijo, početja okupatorjem v unicevanju naših ljudi, njihovega premoženja in še in še — naštevanje se vrsti v nedogled. Vsa ta dela pa so bila blagoslovljena od gospodov v farovžih, vse je bilo nامenjeno za »večjo čast božjo in zmago Kristusove vojske«, za utrditev posvetne oblasti in blagostanja pobudnikov vsega gorja in zla v Suhi krajini in drugod. Posledice vzgoje v Apostolstvu katoliških mož, v Marijinji družbi itd. so bile strašne; bile so in so še vidne po vsej Suhi krajini. Gnidovec in njegova kompanija je imela v teh cerkevnih organizacijah izvor zvestih pomočnikov, »dobro vzgojenih« (dejansko pa poneumljenih) članov in članic Marijine družbe in ostalih verskih družb.

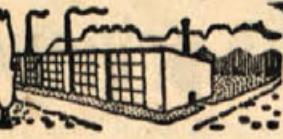
Več kot 50 zaslišanih prič je na razpravi pripovedovalo krvavo in grozno zgodbo bratomornega klanja v Suhi krajini, pričalo o neizmernem sovraštju dekana Gnidovca in ostalih soobtožencev do vsega naprednega, o sovraštju, ki ni prenehala tudi po končni vojni in ki je povzročila na stotine človeških žrtev v Suhi krajini, požig celih vasi, internacijo za več kakor 200 prebivalcev in podobno. Priče so pripovedovalo o veliki zablidi dela prebivalcev Suhe krajine, ki so ga zakrivili Gnidovec in njegovi sodelavci, govore vse o verski nestrnosti in zagrestnosti vernih — in preveč vernih — zapeljancev.

Se besedo, dve o kaplangu Vinku Segi, ki je po osvoboditvi z Gnidovcem vred pokazal, da hoče brez posrednika zvesti izpolnjevanju vseh načinov načinov, da ne potrebuje prelivanja krv, nikakor pa ne bo dokaz, da krivda posameznikov ni tako velika! Vse na razpravi točene, dokazane in sprožene stvari so le delček vseh tistih dogodkov, ki jih je bilo po tolikih letih mogoče osvetiliti in s pravne plati dokazati! Teža krvide skoraj vseh obtožencev, pa je tako velika, da bi večina izmed njih ob vprašanju, kaj kdo zasluži, skoraj ne vzdigne roke nad ljudstvo, iz katerega je izšel!

In če bo komu izmed obsojencev morda kazen znižana — povejmo tudi Suhokranjem v lice — mu ne bo znižana zato, ker bi to s svojim delom ali osebnostjo zaslužil. To bo le dokaz, da je ljudska oblast dovolj močna, da ne potrebuje prelivanja krv, nikakor pa ne bo dokaz, da krivda posameznikov ni tako velika! Vse na razpravi točene, dokazane in sprožene stvari so le delček vseh tistih dogodkov, ki jih je bilo po tolikih letih mogoče

IZ NAŠIH KRAJEV

NASTOP PRELOČANOV V ČRNOMLJU

V okviru počasitve desete obletnice ustanovitve prvih starih slovenskih brigad smo imeli v Črnomlju več kulturnih prireditev. Partizansko lutkovno gledališče je imelo tri predstave, ki so bile grad vse dobro obiskane, nastopil je tudi Invalidski pevski zbor, katerega Črnomlječci domačno poznavajo že iz časa NOB, član partizanskega Narodnega gledališča pa so se nam spet predstavili Borovinci »Razigranci«.

Nepozaben vtip pa je na vse obiskovalce napravil tudi nastop kulturne skupine iz Preloke, ki jo je vodil tovarništvo Stane Starešinič, član Slovenskega narodnega gledališča v Trstu. Ob godbi domačih tanhurašev in harmonike so fantje belokranjske, koroške in drugih slovenskih in hrvaških plesov. Zapeli so tudi več narodnih pesmi. Pele je tudi baritonist Stane Starešinič.

Nastop mladih Preločanov je navdušil Črnomljanice in so bili dejevni hvaležnici priznanja, kot ga zlepil bil nobeden. Več točk sporeda so morali ponoviti, posebno Starešinič je moral ponoviti vsako besed.

Ze v dnevnem časopisu je pisalo o delu talentu mladega Belokranjca. Je sin revnega staršev. Oče je odšel pred vojno kot delavec v Kanado, mati pa je sama preživjala pet otrok. Stane, ki je bil zelo nadaren, bi šel rad v visje šole, potem pa niso došli v sredstev. Med vojno je z bratom odšel v partizane, po končani vojni pa se je vpisal na igralsko akademijo, ki jo je uspešno končal in obenem napravil izpit čez vseh 8 gimnazij. Po končani šoli je odšel k Slovenskemu gledališču, kjer je se danes. Letni dopust je preživel v domačem kraju, toda ne v brezidelju. Niegovi nastopi na Hrvaskem, v Beli krajini, v garnizijski JLA v Črnomlju in gimnaziji pričajo o uspehu,

Ali bomo še dolgo prenašali brezvestnost v novomeški mestni pekariji?

Ze daj časa se šušila po Novem mestu o malomarni postrežbi stranki v Mestni pekariji, ki ne nudijo kupcem takega blaga, kot bi to bilo treba. Niso redki primeri prisotnih v našem uredništvu, da so ljudje našli v kupljenu kruhu razne predmete in nešnago, ki spada vse kam drugam prej kot pa v človeško prehrano! Taki primeri kažejo, da v pekarijih ne posvečajo potrebne skrbi čistoči. Ni še dolgo teka, ko se je prisla na ureduščino našega lista pritožiti neka novomeška gospodinja, ki je videla pekovskega pomočnika iz mestne pekarni, kako je prišel v delovni obisk na prag pekarni na Glavnem trgu, se usenil z dvema prstoma preko stopnic, seveda brez žepnega robca, in se vrnil nazaj na delo. Pred dnevi sta dve tovarnišči iz sivalnice perila vrnili v pekarijo vsaka po poli struce v sredini še surovega, nepečenega kruha. Ce v pekarni pozabijo soliti testo, enostavno prehravajo kruh s slano vodo in tako packarjo prodajajo kupcem. Vselej marmornosti, ki močno smrdi po sabotaji, pa je 25. septembra odkritila neka tovarniščica iz mestnega matičnega urada, ki je kupljeni zemlji našla zapuščena polza s hliščo vred. Žemljo je kupila v prodajalnici kruha na Ljubljanskem cesti, ta pa dobiva kruh iz mestne pekarni.

Skoraj ni verjetno, da bi kot lešnik velika polževa hlišča prišla v testo po nepriznosti, ce pa je — je to le dokaz, da moke v pekarni niti ne pregledujejo niti ne sejejo. Ker je bila hlišča s poštem vred pod skorjo žemljico, je zelo verjetno, da jo je kak malopričin v pekarni našla potisnjen v testo. — (Nekaj podobnega nam je pokazala tudi neka tovarniščica, ki je kupila kruh v Smiheiu: v koščku kruha je bila ženska lastnica iz žive, dolga 6 do 8 cm!) Vsi ugotovljeni primeri kažejo na skrajno malomarnost pekova do splošne higiene in čistote ter vpljejo po ostrejši kontroli njihovega dela in potrebnih ukrepov, da se take stvari ne bodo ponavljale v nedogledu. Kaj pravi k tem ugotovitvam delovnih kolektivov mestne pekarni? Ali ne misli izboljšati svojega dela, nad katerim se upravičeno zgraja vsak pošten človek?

Vsi ugotovljeni primeri kažejo na skrajno malomarnost pekova do splošne higiene in čistote ter vpljejo po ostrejši kontroli njihovega dela in potrebnih ukrepov, da se take stvari ne bodo ponavljale v nedogledu. Kaj pravi k tem ugotovitvam delovnih kolektivov mestne pekarni? Ali ne misli izboljšati svojega dela, nad katerim se upravičeno zgraja vsak pošten človek?

Pred dnevi sta dve tovarnišči iz sivalnice perila vrnili v pekarijo vsaka po poli struce v sredini še surovega, nepečenega kruha. Ce v pekarni pozabijo soliti testo, enostavno prehravajo kruh s slano vodo in tako packarjo prodajajo kupcem. Vselej marmornosti, ki močno smrdi po sabotaji, pa je 25. septembra odkritila neka tovarniščica iz mestnega matičnega urada, ki je kupljeni zemlji našla zapuščena polza s hliščo vred. Žemljo je kupila v prodajalnici kruha na Ljubljanskem cesti, ta pa dobiva kruh iz mestne pekarni.

Skoraj ni verjetno, da bi kot lešnik velika polževa hlišča prišla v testo po nepriznosti, ce pa je — je to le dokaz, da moke v pekarni niti ne pregledujejo niti

ne sejejo. Ker je bila hlišča s poštem vred pod skorjo žemljico, je zelo verjetno, da jo je kak malopričin v pekarni našla potisnjen v testo. — (Nekaj podobnega nam je pokazala tudi neka tovarniščica, ki je kupila kruh v Smiheiu: v koščku kruha je bila ženska lastnica iz žive, dolga 6 do 8 cm!) Vsi ugotovljeni primeri kažejo na skrajno malomarnost pekova do splošne higiene in čistote ter vpljejo po ostrejši kontroli njihovega dela in potrebnih ukrepov, da se take stvari ne bodo ponavljale v nedogledu. Kaj pravi k tem ugotovitvam delovnih kolektivov mestne pekarni? Ali ne misli izboljšati svojega dela, nad katerim se upravičeno zgraja vsak pošten človek?

Pred dnevi sta dve tovarnišči iz sivalnice perila vrnili v pekarijo vsaka po poli struce v sredini še surovega, nepečenega kruha. Ce v pekarni pozabijo soliti testo, enostavno prehravajo kruh s slano vodo in tako packarjo prodajajo kupcem. Vselej marmornosti, ki močno smrdi po sabotaji, pa je 25. septembra odkritila neka tovarniščica iz mestnega matičnega urada, ki je kupljeni zemlji našla zapuščena polza s hliščo vred. Žemljo je kupila v prodajalnici kruha na Ljubljanskem cesti, ta pa dobiva kruh iz mestne pekarni.

Skoraj ni verjetno, da bi kot lešnik velika polževa hlišča prišla v testo po nepriznosti, ce pa je — je to le dokaz, da moke v pekarni niti ne pregledujejo niti

ne sejejo. Ker je bila hlišča s poštem vred pod skorjo žemljico, je zelo verjetno, da jo je kak malopričin v pekarni našla potisnjen v testo. — (Nekaj podobnega nam je pokazala tudi neka tovarniščica, ki je kupila kruh v Smiheiu: v koščku kruha je bila ženska lastnica iz žive, dolga 6 do 8 cm!) Vsi ugotovljeni primeri kažejo na skrajno malomarnost pekova do splošne higiene in čistote ter vpljejo po ostrejši kontroli njihovega dela in potrebnih ukrepov, da se take stvari ne bodo ponavljale v nedogledu. Kaj pravi k tem ugotovitvam delovnih kolektivov mestne pekarni? Ali ne misli izboljšati svojega dela, nad katerim se upravičeno zgraja vsak pošten človek?

Pred dnevi sta dve tovarnišči iz sivalnice perila vrnili v pekarijo vsaka po poli struce v sredini še surovega, nepečenega kruha. Ce v pekarni pozabijo soliti testo, enostavno prehravajo kruh s slano vodo in tako packarjo prodajajo kupcem. Vselej marmornosti, ki močno smrdi po sabotaji, pa je 25. septembra odkritila neka tovarniščica iz mestnega matičnega urada, ki je kupljeni zemlji našla zapuščena polza s hliščo vred. Žemljo je kupila v prodajalnici kruha na Ljubljanskem cesti, ta pa dobiva kruh iz mestne pekarni.

Skoraj ni verjetno, da bi kot lešnik velika polževa hlišča prišla v testo po nepriznosti, ce pa je — je to le dokaz, da moke v pekarni niti ne pregledujejo niti

ne sejejo. Ker je bila hlišča s poštem vred pod skorjo žemljico, je zelo verjetno, da jo je kak malopričin v pekarni našla potisnjen v testo. — (Nekaj podobnega nam je pokazala tudi neka tovarniščica, ki je kupila kruh v Smiheiu: v koščku kruha je bila ženska lastnica iz žive, dolga 6 do 8 cm!) Vsi ugotovljeni primeri kažejo na skrajno malomarnost pekova do splošne higiene in čistote ter vpljejo po ostrejši kontroli njihovega dela in potrebnih ukrepov, da se take stvari ne bodo ponavljale v nedogledu. Kaj pravi k tem ugotovitvam delovnih kolektivov mestne pekarni? Ali ne misli izboljšati svojega dela, nad katerim se upravičeno zgraja vsak pošten človek?

Pred dnevi sta dve tovarnišči iz sivalnice perila vrnili v pekarijo vsaka po poli struce v sredini še surovega, nepečenega kruha. Ce v pekarni pozabijo soliti testo, enostavno prehravajo kruh s slano vodo in tako packarjo prodajajo kupcem. Vselej marmornosti, ki močno smrdi po sabotaji, pa je 25. septembra odkritila neka tovarniščica iz mestnega matičnega urada, ki je kupljeni zemlji našla zapuščena polza s hliščo vred. Žemljo je kupila v prodajalnici kruha na Ljubljanskem cesti, ta pa dobiva kruh iz mestne pekarni.

Skoraj ni verjetno, da bi kot lešnik velika polževa hlišča prišla v testo po nepriznosti, ce pa je — je to le dokaz, da moke v pekarni niti ne pregledujejo niti

ne sejejo. Ker je bila hlišča s poštem vred pod skorjo žemljico, je zelo verjetno, da jo je kak malopričin v pekarni našla potisnjen v testo. — (Nekaj podobnega nam je pokazala tudi neka tovarniščica, ki je kupila kruh v Smiheiu: v koščku kruha je bila ženska lastnica iz žive, dolga 6 do 8 cm!) Vsi ugotovljeni primeri kažejo na skrajno malomarnost pekova do splošne higiene in čistote ter vpljejo po ostrejši kontroli njihovega dela in potrebnih ukrepov, da se take stvari ne bodo ponavljale v nedogledu. Kaj pravi k tem ugotovitvam delovnih kolektivov mestne pekarni? Ali ne misli izboljšati svojega dela, nad katerim se upravičeno zgraja vsak pošten človek?

Pred dnevi sta dve tovarnišči iz sivalnice perila vrnili v pekarijo vsaka po poli struce v sredini še surovega, nepečenega kruha. Ce v pekarni pozabijo soliti testo, enostavno prehravajo kruh s slano vodo in tako packarjo prodajajo kupcem. Vselej marmornosti, ki močno smrdi po sabotaji, pa je 25. septembra odkritila neka tovarniščica iz mestnega matičnega urada, ki je kupljeni zemlji našla zapuščena polza s hliščo vred. Žemljo je kupila v prodajalnici kruha na Ljubljanskem cesti, ta pa dobiva kruh iz mestne pekarni.

Skoraj ni verjetno, da bi kot lešnik velika polževa hlišča prišla v testo po nepriznosti, ce pa je — je to le dokaz, da moke v pekarni niti ne pregledujejo niti

ne sejejo. Ker je bila hlišča s poštem vred pod skorjo žemljico, je zelo verjetno, da jo je kak malopričin v pekarni našla potisnjen v testo. — (Nekaj podobnega nam je pokazala tudi neka tovarniščica, ki je kupila kruh v Smiheiu: v koščku kruha je bila ženska lastnica iz žive, dolga 6 do 8 cm!) Vsi ugotovljeni primeri kažejo na skrajno malomarnost pekova do splošne higiene in čistote ter vpljejo po ostrejši kontroli njihovega dela in potrebnih ukrepov, da se take stvari ne bodo ponavljale v nedogledu. Kaj pravi k tem ugotovitvam delovnih kolektivov mestne pekarni? Ali ne misli izboljšati svojega dela, nad katerim se upravičeno zgraja vsak pošten človek?

Pred dnevi sta dve tovarnišči iz sivalnice perila vrnili v pekarijo vsaka po poli struce v sredini še surovega, nepečenega kruha. Ce v pekarni pozabijo soliti testo, enostavno prehravajo kruh s slano vodo in tako packarjo prodajajo kupcem. Vselej marmornosti, ki močno smrdi po sabotaji, pa je 25. septembra odkritila neka tovarniščica iz mestnega matičnega urada, ki je kupljeni zemlji našla zapuščena polza s hliščo vred. Žemljo je kupila v prodajalnici kruha na Ljubljanskem cesti, ta pa dobiva kruh iz mestne pekarni.

Skoraj ni verjetno, da bi kot lešnik velika polževa hlišča prišla v testo po nepriznosti, ce pa je — je to le dokaz, da moke v pekarni niti ne pregledujejo niti

ne sejejo. Ker je bila hlišča s poštem vred pod skorjo žemljico, je zelo verjetno, da jo je kak malopričin v pekarni našla potisnjen v testo. — (Nekaj podobnega nam je pokazala tudi neka tovarniščica, ki je kupila kruh v Smiheiu: v koščku kruha je bila ženska lastnica iz žive, dolga 6 do 8 cm!) Vsi ugotovljeni primeri kažejo na skrajno malomarnost pekova do splošne higiene in čistote ter vpljejo po ostrejši kontroli njihovega dela in potrebnih ukrepov, da se take stvari ne bodo ponavljale v nedogledu. Kaj pravi k tem ugotovitvam delovnih kolektivov mestne pekarni? Ali ne misli izboljšati svojega dela, nad katerim se upravičeno zgraja vsak pošten človek?

Pred dnevi sta dve tovarnišči iz sivalnice perila vrnili v pekarijo vsaka po poli struce v sredini še surovega, nepečenega kruha. Ce v pekarni pozabijo soliti testo, enostavno prehravajo kruh s slano vodo in tako packarjo prodajajo kupcem. Vselej marmornosti, ki močno smrdi po sabotaji, pa je 25. septembra odkritila neka tovarniščica iz mestnega matičnega urada, ki je kupljeni zemlji našla zapuščena polza s hliščo vred. Žemljo je kupila v prodajalnici kruha na Ljubljanskem cesti, ta pa dobiva kruh iz mestne pekarni.

Skoraj ni verjetno, da bi kot lešnik velika polževa hlišča prišla v testo po nepriznosti, ce pa je — je to le dokaz, da moke v pekarni niti ne pregledujejo niti

ne sejejo. Ker je bila hlišča s poštem vred pod skorjo žemljico, je zelo verjetno, da jo je kak malopričin v pekarni našla potisnjen v testo. — (Nekaj podobnega nam je pokazala tudi neka tovarniščica, ki je kupila kruh v Smiheiu: v koščku kruha je bila ženska lastnica iz žive, dolga 6 do 8 cm!) Vsi ugotovljeni primeri kažejo na skrajno malomarnost pekova do splošne higiene in čistote ter vpljejo po ostrejši kontroli njihovega dela in potrebnih ukrepov, da se take stvari ne bodo ponavljale v nedogledu. Kaj pravi k tem ugotovitvam delovnih kolektivov mestne pekarni? Ali ne misli izboljšati svojega dela, nad katerim se upravičeno zgraja vsak pošten človek?

Pred dnevi sta dve tovarnišči iz sivalnice perila vrnili v pekarijo vsaka po poli struce v sredini še surovega, nepečenega kruha. Ce v pekarni pozabijo soliti testo, enostavno prehravajo kruh s slano vodo in tako packarjo prodajajo kupcem. Vselej marmornosti, ki močno smrdi po sabotaji, pa je 25. septembra odkritila neka tovarniščica iz mestnega matičnega urada, ki je kupljeni zemlji našla zapuščena polza s hliščo vred. Žemljo je kupila v prodajalnici kruha na Ljubljanskem cesti, ta pa dobiva kruh iz mestne pekarni.

Skoraj ni verjetno, da bi kot lešnik velika polževa hlišča prišla v testo po nepriznosti, ce pa je — je to le dokaz, da moke v pekarni niti ne pregledujejo niti

ne sejejo. Ker je bila hlišča s poštem vred pod skorjo žemljico, je zelo verjetno, da jo je kak malopričin v pekarni našla potisnjen v testo. — (Nekaj podobnega nam je pokazala tudi neka tovarniščica, ki je kupila kruh v Smiheiu: v koščku kruha je bila ženska lastnica iz žive, dolga 6 do 8 cm!) Vsi ugotovljeni primeri kažejo na skrajno malomarnost pekova do splošne higiene in čistote ter vpljejo po ostrejši kontroli njihovega dela in potrebnih ukrepov, da se take stvari ne bodo ponavljale v nedogledu. Kaj pravi k tem ugotovitvam delovnih kolektivov mestne pekarni? Ali ne misli izboljšati svojega dela, nad katerim se upravičeno zgraja vsak pošten človek?

Pred dnevi sta dve tovarnišči iz sivalnice perila vrnili v pekarijo vsaka po poli struce v sredini še surovega, nepečenega kruha. Ce v pekarni pozabijo soliti testo, enostavno prehravajo kruh s slano vodo in tako packarjo prodajajo kupcem. Vselej marmornosti, ki močno smrdi po sabotaji, pa je 25. septembra odkritila neka tovarniščica iz mestnega matičnega urada, ki je kupljeni zemlji našla zapuščena polza s hliščo vred. Žemljo je kupila v prodajalnici kruha na Ljubljanskem cesti, ta pa dobiva kruh iz mestne pekarni.

Skoraj ni verjetno, da bi kot lešnik velika polževa hlišča prišla v testo po nepriznosti, ce pa je — je to le dokaz, da moke v pekarni niti ne pregledujejo niti

ne sejejo.

Zgodovinsko ozadje belokranjske priovedke

LOJZE ZUPANC

Klasiki slovenskega priovedništva — Levstik, Jurčič, Stritar, Erjavec in Matija Valjavec - Kračmanov — so črpal moč ustvarjanja in književnega delovanja iz krajev, kjer so se rodili in kjer so že v zgodnjih mladostih prisluhnili lepoti slovenskega jezika. Posebno Levstik, Jurčič in Stritar so v okolici Velikih Lašč, kjer ljudstvo še danes govori lepo, čisto in nepočaeno slovenščino, že v dijaških letih paberkovali za biseri narodne priovedne umetnosti. Blagoglasno dolensko načrte je bogatim v pestrim jezikovnim zakladiom so ti kulturni delavci uvrstili v priovedništvo, ki je v preteklosti obogatilo slovensko književnost z mnogimi prelepimi primerki slovenskega besednega bogastva. Posebno Fran Levstik je bil v svojem ustvarjanju plodovit in neizčrpán. Njegove pesnitve in številni priovedni spisi so bili s svojo domačnostjo in preprostotjo v izražanju pogosto samo odmev ljudstva, iz katerega je duhovno zrastel, in izraz tistih hotenj, ki so bila najisornejša in najbližja zemlji, za katero je ljudstvo v okolici Velikih Lašč že v času turških vpadov in navala protestantizma ter krnečkih punktov krvavelo in umiralo. Zato je Fran Levstik še dandanes v srcu slehernega zavednega Slovenca velik ne samo po številnih priovedkah, ki jih je bil napisal za mladino, ampak velik tudi po tvorni sili svojega duha in po ljubezni do slovenske besede, kateri je bil poslušen učenec in neustrašen borec za zmago vsebine v ustvarjanju slovenskega književnega jezika.

Kakor so bile Velike Lašče za Levstikov čas pomembne v službi sloven-

skega jezika, tako sta v novejšem času zasloveli po lepoti slovenskega jezikovnega izražanja še dve pokrajini: Prekmurje in sončna Bela krajina, kjer živi ljudstvo še vedno preprosto in kjer se bogata domišljija srčno dobrih Belokranjev izraža v neštetičnih pravljicah in priovedkah.

Dolga je vrsta slovenskih kulturnih delavcev, ki so v svojih delih, zajetih iz Bele krajine, proslavili to vinorodno deželico, ki se na obreh bregovih zeleni Kolpe koplige v soncu in ljubosumno čuva gorivo belokranjskega ljudstva pred sleherno popačenostjo. Književnik prof. Jože Dular je v svoji razpravi »Kulturni delež Bele krajine«, ki jo je pred tedni priopčil »Dolenjski list«, našel njihovih imena in dela. Znano nam je, da je Janez Trdina, avtor knjige »Bajke in povesti o Gorjancih«, kaj rad potoval iz Novega mesta v vasice na južnem pobočju Gorjancev, kjer je med preprostimi Belokranjeci našel nešteto virov za svoje delovno pero. A tudi mnogi drugi slovenski kulturni delavci izza novejšega časa so iz Bele krajine in njenih folklornih (narodopisnih) znamenosti črpal moč ustvarjanja in zbirali besedno gradivo za svoje književne udejstvovanje. Oton Župančič se je že v zgodnjih mladostih učil ob belokranjski narodni pesmi. Lepota in preprost pesništvu sta ga navdušili, da je zgodaj pričel pisati. Beli krajini in bogatemu belokranjskemu jezikovnemu zakladi pa je dolžan zahvaliti, da je v svojih pesnitvah obogatil slovenski jezik z besediščem, ki je v Beli kra-

jini doma. Da je temu zares tako, potrjuje tudi zapis v Spominsko knjigo v viniškem muzeju Otona Župančiča, besede, ki jih je v spomin svojega pokojnega moža in iz hvaležnosti do Bele krajine napisala v to knjigo pesnikova vdova Ani Župančič.

Ivan Sašelj je s svojimi »Biserinci« iz daljnjih Adlešičev pred 40 leti opozoril slovensko kulturno javnost na Belo krajino in njene jezikovne posebnosti. Poleg njega imajo za zbiranje belokranjskega narodnega blaga mnogo zaslug: Janko Barle, Katarina Župančič in njen sin, univ. prof. dr. Niko Župančič, Emil Adamič, France Marolt, Matija Tomč, Božo Račič, Poldka Bavdkova, akademski slikar Maksim Gaspari in še vrsta drugih kulturnih delavcev.

Kako je lepa belokranjska narodna nosa in kakor so lepe in po svoji konstrukciji slovenske ornamentične zanimive belokranjske pisnice, tako so lepe tudi belokranjske priovedke. To niso samo lahke in zabavne pravljice o zakletih kraljičinah. Ne! Vsaka belokranjska priovedka je odraz življenja, kakršnega je živel in ponekod še danes živi belokranjsko ljudstvo, ki vroče ljubi svojo pesem, jezik, vinorodno zemljo in domovino. V vsaki je nauk življenja, v katerem zmaguje resnica in pravica, a laž in krivica podlegata. Zato so belokranjske priovedke večinoma vse vesele, kakor je veselo ljudstvo lepe Beli krajine. Njih narodopisni pomen za prikaz zgodovinskega ozadja Bele krajine pa bo razumel le tisti, kdo se bo znan resnično poglobiti v študij Bele krajine, kakršna je bila ta dejelica v preteklosti.

Obstoja torej vrsta književnosti, ki jo naša kulturna javnost, zlasti pa naše dajstvo, v zadnjem času z redkimi izjemami (takšen literarni krožek so ustanovili n. pr. že pred tremi leti dajki črnometalske gimnazije pod vodstvom profesorja Stefana Barbariča) premalo pozna in tudi premalo ceni. Pri narodih, ki jih je v preteklosti opiala in napajala zapadna kultura, je prav narodna priovedka bila izvor za velike in samostojne epske stvaritve, za operne in operete librete, za liriko in roman.

(Nadaljevanje sledi)

jih Storite tudi Vi takol! Zdaj, ko so fantje odšli na odsluženje roka, jih presenitete in jim naročite »Dolenjski list«! Videli boste, kako hvalejni vam bodo za to redno edenščino pošto! Iz domačega kraja! Pohitite z naročilom — od 1. novembra bodo vsi naši naročnički zavarovani za primer nezgod, vti pa bodo tudi sodelovali v velikem nagradnem žrebanju!

OB TEDNU RDEČEGA KRIŽA

SKRB ZA LJUDSTVO

Od 5. do 12. oktobra bo Teden Rdečega križa. V teh dneh bi se bodo po vsej državi pobirali prispevki, pripajale proslave, predavanja, zdravstvene ekipe bodo obiskovale oddaljene kraje in vse enote RK bodo poživilo svojo dejavnost: delo za zdravstveno prevozgo ljudstva se bo razmehrilo. V tem tednu naj se vzbudi zavest, da smo ljudje, da moramo pomagati drug drugemu in da ne smemo misliti izključno samo nase.

Rdeči križ ima vzišene naloge, saj vzgaja našega človeka v človekoljubju, ki je osnova prave socialistične družbe. Dviga zdravstveno-pravosten raven najširših ljudskih množic, s čimer se dviga tudi blaginja in gospodarska moč države. Bori se proti vrazarstvu, zdravstveni zaostalosti in neprosvetjenosti, ki so glavni sovražniki socializma in blaginje delovnega ljudstva. Pri tem delu je potrebna pomagati vsem množičnim organizacijam, zlasti pa AFŽ, mladinske organizacije, društva priateljev mladih, predvsem pa se zdravstvenim in prosvetnim delavcem.

Dolžnost Rdečega križa je, da za ohranitev miru v svetu krepi svoje lastne sile. Krepi jih tako, da usposablja pomožni kader, vzgaja mladino in medsebojnem prijateljstvom, v delu mednarodne solidarnosti, to je s pravilno socialistično vzgojo.

Rdeči križ posveča posebno pozornost zdravstveno prosvetni vzgoji mladine. Že v najnenejših letih moramo otroke navajati na osebno higieno in jim vzgojiti odpornost proti alkoholizmu in kajenju. Pozabiti ne smemo na

kulturno vzgojo otrok, da bodo imeli pravilen odnos do staršev in starejših ljudi, kulturno vedenje, spoštovanje in pravilen odnos do materinstva. Krepite je treba voljo do dela in učenja ter premagovanja lastnih slabosti in težav, razvijati v njih ljubezen do domovine in stremljenje po medsebojnem spoznavanju z mladino drugih narodnosti.

Posebno zaupanje je izkazala ljudska oblast Rdečemu križu s tem, da mu je zaupala obvezno zdravstveno vzgojo ženske mladine. Ženska mladina se bo v zimskih mesecih vsakoleto izobrazjevala na posebnih tečajih, kjer bo dobivala prepotrebno znanje o higiени, v prvi pomoči, negi in prehrani otrok in podobno.

Okrajin oboroji Rdečega križa v Črnomlju, Kočevju in Novem mestu že sedaj skrbijo, da bodo zdravstveno-izobraževalni tečaji lahko začeli z delom povsod, kjer so šole.

Rdeči križ vzgaja novega človeka. Zato naj bo delo in članstvo v Rdečem križu častna dolžnost nas vseh. Z. I.

Kar z vozom

pridite po prvovrstno ZIDNO OPEKO v okrajno opekarino PREČNA pri Novem mestu. — Najboljši zidaki stalno na zalogi v zadostnih količinah!

Ob prvem odprttem partijskem sestanku novomeških prosvetnih delavcev

Osnovna partijska organizacija prosvetnih delavcev Novega mesta je v sredo 24. septembra zvečer v prostorih gimnazije polagalā obrāčun svojega dela. Ze sama udeležba — bilo je navzočih nad 40 prosvetnih delavcev vseh novomeških sol — je pokazala, da je vabilo OPO prijetno odjeknilo med prosvetnimi delavci, ki so se prvega takega sestanka udeležili v tako temelju.

Sestanek je začel prof. Banjaj Marija, vodilo pa ga je zatem delovno predsedstvo. O pomenu odprtih partijskih sestankov je govorila prof. Emilia Musar in povabilo navzoče, na sodelovanju podprejo delo OPO in s svojimi nasveti pripomorejo k čim boljšemu uspehu odprtja partijskega sestanka. Izčrpno poročilo o delu OPO je nato podala prof. Banjajeva, ki je med drugim govorila o vlogi Partije pred in med vojno ter v času graditve socializma, nato pa je obdelala lik prosvetnega delavca in še posebej komunistov. V drugem delu je napolnila vloga Učiteljskega in profesorskega društva pa vsega prosvetnega kadra itd. Pomagali bomo bolj konkretno kot doslej mladinski, pionirski in taborniški organizaciji in fizkulturniku, ljudskemu odboru. Mestne občine bomo predložili, da preskrbi tem organizacijam primerne prostore. Prosili bomo, da bi občinski odbor pomagal z denarjem lutkovnemu odrdu, da bodo mladina lutke res tudi čimprej videla. Skrbili bomo za pomoč, redno delo in za razvoj dijaska kuhinje. Pomagali bomo tudi novomeški Ljudski univerzi s predavanji in jezikovnih tečajih.

Tako plodnega, vsestranskega zanimivega sestanka prosvetnih delavcev v Novem mestu doslej niso imeli. Tri ure trajajoči sestanek je prof. Musarjeva zaključila z zahvalo vsem diskutantom in poučarju svoje preprincanje, da bo OPO tudi vnaprej imela vseh prosvetnih delavcev takoj odkrito sodelavce, ki naj tudi posledje pomagajo in s kritiko delo sodelujejo z OPO. Ob razlaganju sestanka smo vsi navzoči cutili, da nas je prvi odprtji partijski sestanke močno združil. Prepadi, ki je dozdevno zjala med člani OPO in prosvetnimi delavci-nepartijci, je premočen Morebitno dosedjanje nezaupnosti na tem sestanku odpadio in zdrževali in temočni bomo bolj kot doslej delati v soli in izven nje. Prav gotovo bo tako sodelovanje rodilo trajne sadove. —mt-

KOTICEK ZA GOSPODINJE

Duh po tobaku Izgline iz sobe, če razredči malo klorografa apna v kisan in postavi posodo s to raztopino v sobo. Okna zapri! Ko čez nekaj ur odpre okna Izgine duh po tobaku tudi iz kanin. Čeprav so ga navidev v dolgih tednih.

Ce moraš zabititi žebeli v tanku deščiču, pa se bojai, da ti deščica podi, udari s kladivom malo po konici žebila, da postane nekoliko top. Topa konica vlakna lesa trga in tako deščica ne bo podla.

Luknje v zidu, ki so nastala ob željev, najlahko zamašči takole: Namesti časopisni papir v vodi tako da se popolnoma zmečha. Iz te mase napravi zamašč, katerim izpolni luknjo v zidu. Izvajaj povrnilno in puni, da se dobре posuši, potem pa prebaravaj z vodenim harvo.

V sobah, kjer gorijo petrolejke, občutimo nepristeno duh in dim. To preprečimo na ta način, če obesimo iznad petrolejke v gotovi razdalji gobu, ki je namotana v kisan. Goba je treba večkrat oprati, posušiti in ponovno namotati v kisan.

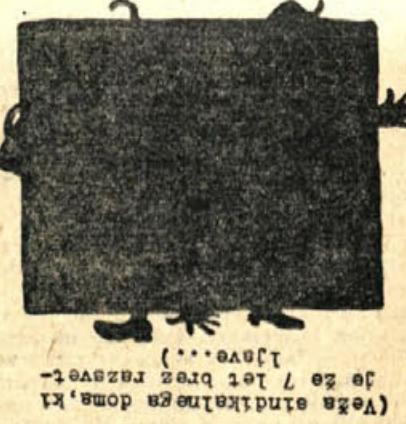
Kvas ostane dolgo časa svež, če ga stojimo v kožarci, katerega potem povezemo na krožnik v katerem je sveža voda. Vodo je treba od časa do časa menjati.

Pri nakupu ribe pazimo, da so skrge svežje, rdeče barve, luskine in odi pa se lepo svetijo. V nasprotnem primeru riba ni svetja.

Pri kuhanju žipinade demene v loneži mimo sode bikarbona, da žipina obdrži svojo zeleno barvo. Loneža ne pokrivamo.

Kaj je to?

(Skriavalnica — samo za Novomeščane...)

je za 7 let brez rezave -
Vesla sredstva za zdravje doma, ki

Limonata mora biti vedno rumena. Ce ima na skrji zelenkaste ali bele piščice, je to znak, da ni sveža in v temen lupine ne smemo uporabljati. Soku limone ti madeži seveda ne skrjuje.

Ce naša piča čebela ali osa, privezemo na plenje mesto s tokom stolčnega česna. Pečoča bolečina bo tako prenehala.

80 tisočakov čaka...

Gasilska zveza Slovenije prireja v letoskih oktobra veliko loterijo, katere čisti dobitek je namenjen za nabavo gasilskega orodja in opreme in za izpolnitve pozorno varnostnih ukrepov Zrebanje bo 26. oktobra v Ljubljani, opravila pa ga bo Državna lotterija FLRJ v Domu sindikatov ob devetih določenih. Izplačevanje 123.327 dobitkov se bo začelo takoj po končanjem zrebanja in se končalo 50 dni po zrebanju.

Strečke prodajajo vsa gasilska društva po Dolenskem, dobitje pa jih lahko tudi na Okrajni gasilski zvezi v Novem mestu, Črnomlju in Kočevju. Posamezna srečka stane le 30 dinarjev, prodajajo pa jih bodo do 15. oktobra. Glavni dobitek znaša:

80 tisoč, 60 tisoč, 50 tisoč, 40 tisoč in 30 tisoč din, dva dobitka po 20 tisoč din, 20 dobitkov po 10 tisoč din, 50 dobitkov po 500 din, 250 dobitkov po 200 din, 500 dobitkov po 100 din, med manjimi dobitki pa je 2500 dobitkov po 50 din, 10.000 dobitkov po 200 din, 10.000 dobitkov po 100 din in sto tisoč dobitkov po 30 dinarjev.

Podprimo plemenite namene Gasilske zveze Slovenije in pomagajmo našim gasilskim organizacijam pri nabavi opreme in orodja — sodelujmo v loteriji!

POHVALILI SO GA

Partizan Andrej je nekoč ujel dva Italijana, zato ga je komandir vprito vse čete pohvalil. Toda čudno. Andrej se je nakrenil in držal kisto, ko da ga pohvala sploh ne zanima.

Zakaj pa se drži tako kisto, Andrej? Saj si bil vendar pohvaljen? ga je poharjal tovaris.

Kaj tole je Andrej zamahnil z roko, Ujeti dva Italijana — to ni nič posebnega. Pohvalo bi moral dobiti za to, ker me ni zadel kap, ko sem ju gnal proti taborišču. Tako je smrdelo za njima, kot bi hudič koline prinesel. (Po »Pavliču«)

UGANKE

Ce bi bilo res to, kar se imenuje, bi ne bi vetr to, kar je. Kdo je to? (Domobranec)

Kakšna razlika je med belo gardo in crno roko?

Nobene. Ponoči je vsaka krava črna.

Kateri most je načlanjši?

(Stampeter. Ker je šel v zrak) (Po »Pavliču«, avgust 1944.)

Pionirjem — reševalcem nagradne križanke »Metuljček!«

Pri reševalcu nagradne križanke »Metuljček« morate popravljati v besedilu pod Vodaravno številko 49, pravilno se glasi: »Oblikovala s meti, ne pa sneti! Tiskarski skrbi sam jo je hotel zagotoviti, da ne bi mogli dobiti lepih nagrad, ki